

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه تاریخ

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته تاریخ گرایش ایران دوره اسلامی

نقش طایفه افشار در تحولات سیاسی، نظامی و فرهنگی دوره صفویه (۱۱۴۸-)

(۹۰۷ هـ. ق)

استاد راهنما:

دکتر علی اکبر کجفاف

استاد مشاور:

دکتر علی اکبر جعفری

پژوهشگر:

کامبیز تقی زاده

تیرماه ۱۳۸۹

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده ی ادبیات و علوم انسانی

گروه تاریخ

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی تاریخ گرایش

ایران دوره اسلامی آقای کامبیز تقی زاده

تحت عنوان

نقش طایفه افشار در تحولات سیاسی، نظامی و فرهنگی

دوره صفویه (۱۱۴۸-۹۰۷ هـ. ق)

در تاریخ ۱۳۸۹/۴/۱۳ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضا

با مرتبه ی علمی استادیار

۱- استاد راهنمای پایان نامه دکتر علی اکبر کجیاف

امضا

با مرتبه ی علمی استادیار

۲- استاد مشاور پایان نامه دکتر علی اکبر جعفری

امضا

با مرتبه ی علمی استادیار

۳- استاد داور داخل گروه دکتر محمد علی چلونگر

امضا

با مرتبه ی علمی استادیار

۴- استاد داور خارج از گروه دکتر ناصر جدیدی

امضای مدیر گروه
دکتر مرتضی دهقان نژاد

سپاس و قدردانی

سپاس بیکران خدایی را که توفیق آن را عطا فرمود که پس از چندی تلاش و کوشش و با توکل به درگاه ابدیش به انجام تحقیق حاضر نائل گردم و به مصداق " من لم یشکر المخلوق، لم یشکر الخالق" از همه کسانی که به نحوی اینجانب را در تدوین و تنظیم این پایان نامه یاری دادند صمیمانه سپاسگزارم.

مراتب سپاس قلبی خویش را به استاد گرامی جناب آقای دکتر علی اکبر کجباف استاد راهنما که با ارشادات و راهنمایی های مدبرانه شان زمینه تدوین این رساله را فراهم نمودند ابراز می نمایم. از خداوند سعادت و بهروزی روزافزون ایشان را خواهانم.

از جناب آقای دکتر علی اکبر جعفری استاد محترم مشاور که رهنمودهای ایشان گره گشای بسیاری از مشکلات نگارنده در طول تهیه این رساله بوده قدردانی می گردد.

همچنین به پاس زحمات صمیمانه تمام دوستانی که اینجانب را در تدوین این رساله یاری رسانده اند: بالاخص دکتر سجاد حسینی، دکتر رسول باباناسب و سایر دوستان کمال تشکر و قدردانی را دارم و برای آنها آرزوی سلامتی، همراه با شادکامی و موفقیت آرزومندم.

تقدیم

به برادرانم که در چنین شهدانش یاریگرم بودند.

چکیده

افشارها یکی از طوایف قزلباش محسوب می‌شوند که در روی کار آمدن دولت صفوی نقش عمده‌ای داشتند. طایفه افشار از تیره‌های گوناگونی تشکیل شده بود. مسکن اولیه این طایفه در ترکستان و سپس در حلب بود. در دوران صفویه سرداران مشهور و لایق افشار در عرصه سیاسی و نظامی ظهور نمودند که از آن جمله می‌توان به سلطان علی میرزای افشار و شاهرخ بیگ افشار در دوره شاه اسماعیل اول صفوی، سوند وک بیگ قورچی باشی افشار در دوره شاه تهماسب اول، افشار آقا در دوره شاه اسماعیل دوم، قلی بیگ قورچی باشی افشار در دوره محمد خدابنده و بیگتاش خان در دوره شاه عباس اول صفوی اشاره کرد.

افشارها در دوره بعد از سقوط اصفهان، در تحولات ایران نقش گسترده‌ای داشتند؛ به طوری که نادر قلی (نادر شاه) از میان این طایفه برخاسته و توانست رفته رفته افغان‌ها و عثمانی‌ها را سرکوب کند. او طی این مدت به نام شاه تهماسب دوم صفوی و شاه عباس سوم صفوی حکومت کرد، اما همین که توانست به اوضاع کشور سر و سامان دهد، در دشت مغان تاج بر سر نهاد و خود حکومت را به دست گرفت.

افشارها علاوه بر امور سیاسی و نظامی، در زمینه فرهنگ و هنر نیز نقشی جزئی داشتند و هنرمند، شاعر و نویسندگانی چون صادقی بیگ افشار از این طایفه سربرآورد و نادره روزگار خویش گشت.

کلید واژه‌ها: قزلباش، صفویه، افشار، امیراصلان سلطان افشار، نادرشاه افشار.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات طرح تحقیق

- ۱-۱- تبیین مسئله پژوهش و اهمیت آن ۱
- ۲-۱- اهداف ۲
- ۳-۱- پرسش ها و فرضیات ۲
- ۴-۱- پیشینه تحقیق ۲
- ۵-۱- روش تحقیق و مراحل آن ۳
- ۶-۱- منابع اصلی ۳
- ۱-۶-۱- تاریخ عالم آرای عباسی ۳
- ۲-۶-۱- خلد برین ۴
- ۳-۶-۱- خلاصه التواریخ ۴
- ۴-۶-۱- نقاوة الاثار ۵
- ۵-۶-۱- تکمله الاخبار ۵
- ۶-۶-۱- احسن التواریخ ۵
- ۷-۶-۱- جهانگشای خاقان ۶
- ۸-۶-۱- تاریخ ایلچی نظامشاه ۶
- ۹-۶-۱- جهانگشای نادری ۶
- ۱۰-۶-۱- عالم آرای نادری ۶
- ۲-۶-۱- تحقیقات خارجی ۷
- ۱-۲-۶-۱- نقش ترکان آناتولی در توسعه و تشکیل دولت صفوی ۷
- ۲-۲-۶-۱- شاه اسماعیل دوم صفوی ۷
- ۳-۲-۶-۱- نادرشاه آخرین کشورگشای آسیا ۷
- ۳-۶-۱- تحقیقات ایرانی ۷
- ۱-۳-۶-۱- شاه تهماسب اول ۷
- ۲-۳-۶-۱- نادرنامه ۸
- ۳-۳-۶-۱- تاریخ صفویه ۸

۱-۳-۴- تاریخ زندگانی شاه عباس کبیر.....	۸
فصل دوم: فعالیت های سیاسی - نظامی افشارها از تاسیس صفویه تا روی کارآمدن شاه تهماسب	
اول صفوی	
۱-۲- مقدمه.....	۹
۲-۲- قزلباش و مفهوم آن	۱۰
۳-۲- اصل و نسب و طایفه افشار	۱۱
۴-۲- تقسیم بندی طایفه افشار	۱۲
۱-۴-۲- گوندوزلو	۱۳
۲-۴-۲- ارشلو	۱۳
۳-۴-۲- اسالو	۱۳
۴-۴-۲- ابرلو	۱۳
۵-۴-۲- آلپلو	۱۴
۶-۴-۲- ایمانلو	۱۴
۵-۲- دوران شیخ جنید(۸۶۵-۸۵۱ هـ. ق)	۱۵
۶-۲- دوران شیخ حیدر (۸۹۳-۸۶۰ هـ ق)	۱۶
۷-۲- دوران سلطان علی (۸۹۹-۸۹۳ هـ.ق)	۱۷
۸-۲- دوران شاه اسماعیل(۹۳۰-۹۰۷)	۱۸
۱-۸-۲- منصور بیگ پرناک افشار	۱۸
۲-۸-۲- محمد خان افشار و طایفه افشار در جریان حمله شیبک خان ازبک به کرمان و یزد	۲۰
۳-۸-۲- نقش دانه محمد بیگ افشار در جنگ شاه اسماعیل با ازبکان	۲۱
۴-۸-۲- شاهرخ بیگ افشار.....	۲۲
۱-۴-۸-۲- الف- فرستادن شاهرخ بیگ افشار برای کمک به ظهیر الدین بابر پادشاه هند در جنگ با ازبکان	۲۲
۲-۴-۸-۲- ب- اعزام شاهرخ بیگ افشار به ولایت گرمسیر و قندهار در زمان اسماعیل در سال ۹۱۹ ه ق	۲۳
۵-۸-۲- نقش سوندوک بیگ افشار در جریان حمله عبید خان ازبک به هرات	۲۴
۶-۸-۲- احمد سلطان افشار	۲۴

۲۵.....۲-۸-۷- ای تقمیش (ای دو غموش) افشار و فتح قلعه گلخندان.....

۲۵.....۲-۸-۸- حضور امرای افشار در جنگ شاه اسماعیل با فرخ یسار شیروانشاه.....

۲۶.....۲-۸-۹- سلطان علی میرزا افشار.....

فصل سوم: فعالیتهای سیاسی - نظامی افشارها از شاه تهماسب اول صفوی تا روی کار آمدن شاه

عباس اول صفوی

۲۸.....۳-۱-شاه تهماسب اول.....

۲۹.....۳-۱-۱- سوندوک بیگ قورچی باشی.....

۲۹.....۳-۱-۱-۱- فتح شروان.....

۲۹.....۳-۱-۱-۲- آمدن همایون پادشاه هند به ایران.....

۳۰.....۳-۱-۱-۳- شورش القاص میرزا.....

۳۰.....۳-۱-۱-۴- حمله بگه اردلان.....

۳۱.....۳-۱-۱-۵- فتح شکی.....

۳۱.....۳-۱-۱-۶- فتح اخلاط، ارجیش.....

۳۱.....۳-۱-۱-۷- ماجرای امارت ولایت هرات.....

۳۲.....۳-۱-۱-۸- حمله به کور و کردستان.....

۳۲.....۳-۱-۱-۹- پناهندگی سلطان بایزید.....

۳۳.....۳-۱-۱-۱۰- وفات سوندوک بیگ قورچی باشی.....

۳۳.....۳-۲-شاهقلی سلطان افشار.....

۳۴.....۳-۲-۱- حمله عثمانی.....

۳۵.....۳-۲-۲- آمدن همایون شاه پادشاه هند به ایران.....

۳۵.....۳-۲-۳- حکومت برایالت هرات.....

۳۶.....۳-۲-۴- فتح قلعه استاو.....

۳۶.....۳-۳- محمود خان افشار.....

۳۷.....۳-۴- حسن سلطان افشار.....

۳۷.....۳-۵- الوند خان افشار.....

۳۸.....۳-۶- اصلان سلطان افشار.....

۳۸.....۳-۷- احمد سلطان افشار.....

۳-۸- ابوالفتح سلطان افشار	۳۹
۳-۹- سنجاب سلطان افشار	۳۹
۳-۱۰- شاهرخ خان افشار	۴۰
۳-۱۱- علی بابر سلطان افشار	۴۰
۳-۱۲- یعقوب سلطان افشار	۴۰
۳-۱۳- حیدر قلی سلطان افشار	۴۱
۳-۱۴- شاه اسماعیل دوم	۴۱
۳-۱۴-۱- قلی بیگ قورچی باشی افشار	۴۲
۳-۱۴-۲- اصلان سلطان افشار	۴۲
۳-۱۴-۳- حسین سلطان افشار	۴۳
۳-۱۴-۴- بانی بیگ افشار	۴۳
۳-۱۴-۵- افشار آقا	۴۴
۳-۱۵- سلطان محمد خدابنده	۴۵
۳-۱۵-۱- قلی بیگ قورچی باشی افشار	۴۵
۳-۱۵-۲- قتل مهد علیا	۴۶
۳-۱۵-۳- مسئله علی قلی خان شاملو	۴۷
۳-۱۵-۴- مسئله امیر خان ترکمان	۴۸
۳-۱۵-۵- قتل میرزا سلمان	۴۸
۳-۱۵-۶- جنگ با عثمانی	۴۹
۳-۱۵-۷- ولی خان افشار	۵۱
۳-۱۵-۸- امیر اصلان سلطان افشار	۵۲
۳-۱۵-۹- خلیل خان افشار	۵۳
۳-۱۵-۱۰- یوسف خان افشار	۵۴
۳-۱۵-۱۱- یکان سلطان افشار	۵۵
۳-۱۵-۱۲- حسین سلطان افشار	۵۶
۳-۱۵-۱۳- نقش افشارها در جنگ با ملک محمود سیستانی	۵۷
۳-۱۵-۱۴- کچل مصطفی افشار	۵۷

۳-۱۵-۱۵- نقش افشارها در سرکوب شورش قلندر در کهگیلویه	۵۷
فصل چهارم: فعالیتهای سیاسی - نظامی افشارها از شاه عباس اول صفوی تا سقوط اصفهان	
۴-۱- شاه عباس اول	۶۲
۴-۱-۱- بیگتاش خان افشار	۶۳
۴-۱-۲- یوسف خان افشار	۶۶
۴-۱-۳- عباس سلطان افشار	۶۸
۴-۱-۴- قاسم سلطان ایمانلو افشار	۶۹
۴-۱-۵- مهدی قلی خان افشار	۷۱
۴-۱-۶- امیر خان افشار	۷۲
۴-۱-۷- حسن خان افشار	۷۳
۴-۱-۸- شاهویردی بیگ افشار	۷۳
۴-۲- جانشینان شاه عباس اول	۷۴
فصل پنجم: نقش نادر در تحولات بعد از سقوط اصفهان تا تشکیل سلسله افشار	
۵-۱- مقدمه	۷۷
۵-۲- اصل و نسب و ابتدای کار نادر	۷۷
۵-۳- نادر و ملک محمود سیستانی	۷۹
۵-۴- کشته شدن فتحعلی خان قاجار	۸۱
۵-۵- حضور نادر در خبوشان	۸۲
۵-۶- حضور نادر در قاین، سرکوب حسین سلطان و جنگ سنگان	۸۴
۵-۷- جنگ ابراهیم خان افشار با کردها	۸۶
۵-۸- مرحله اول جنگهای نادر با افغانهای ابدالی	۸۷
۵-۸-۱- جنگ نادر با اشرف غلجایی	۸۹
۵-۸-۲- جنگ سردره خوار، مورچه خوارت و شکست افغانها	۹۱
۵-۸-۳- فرار اشرف به شیراز و جنگ زرقان	۹۲
۵-۸-۴- مرحله دوم جنگ های نادر با افغانهای ابدالی	۹۴
۵-۹- مرحله اول جنگهای نادر با عثمانی ها	۹۷
۵-۱۰- جنگ شاه تهماسب دوم با عثمانی ها و شکست او	۱۰۰

- ۱۱-۵- پیمان ننگین تهماسب دوم با عثمانی و خلع او از سلطنت ۱۰۲
- ۱۲-۵- مرحله دوم جنگ های نادر با عثمانی ها در زمان شاه عباس سوم ۱۰۴
- ۱-۱۲-۵- نادر و تلاش برای بازپس گیری عتبات ۱۰۵
- ۲-۱۲-۵- نادر و جنگ ذهاب ۱۰۶
- ۳-۱۲-۵- نادر و تصرف عتبات ۱۰۷
- ۴-۱۲-۵- نادر و تصرف گنجه، تفلیس و قارص ۱۰۸
- ۱۳-۵- تاجگذاری نادر ۱۱۰

فصل ششم : فعالیت های فرهنگی افشارها در دوره صفویه

- ۱-۶- مقدمه ۱۱۲
- ۲-۶- صادقی بیگ افشار ۱۱۲
- ۱-۲-۶- مجمع الخواص ۱۱۷
- ۳-۶- لطفعلی بیگ افشار ۱۱۸
- ۴-۶- احمد خان بیگ افشار ۱۱۹
- ۵-۶- قاسم خان بیگ افشار ۱۱۹
- ۶-۶- قاسم بیگ ۱۲۰
- ۷-۶- امیر خان بیگ افشار ۱۲۰
- ۸-۶- مراد بیگ افشار ۱۲۰
- ۹-۶- دردی بیگ افشار ۱۲۱
- سخن آخر ۱۲۲
- منابع و مأخذ ۱۲۴

پیشگفتار

افشارها یکی از طوایف ترک قزلباش محسوب می‌شوند. قزلباشان مهمترین حامیان و طرفداران صفویان بودند که سلسله صفوی با حمایت این طوایف توانست به سلطنت برسد. و قدرتش را در ایران تثبیت کند. به عبارت دیگر پشتوانه مهم نظامی صفویان را همین نیروهای قزلباش تشکیل می‌دادند. عملکرد طوایف قزلباش در دولت صفوی همچون شمشیر دولبه‌ای بود که وقتی شاه صفوی دارای اقتدار بود، عملکرد این طوایف از لحاظ وفاداری به حکومت جنبه مثبت داشت ولی هنگامی که شاه ضعیفی به سلطنت می‌رسید، این طوایف برای کسب قدرت بیشتر به رقابت و جنگ با یکدیگر می‌پرداختند و باعث ضعف حکومت مرکزی می‌شدند. سلطنت صفویان حدود ۲۲۸ سال به طول انجامید و تأثیرات بسیار مهم و پایداری در ایران از خود برجای گذاشت.

محققان و مورخان زیادی چه ایرانی و چه خارجی به مطالعات گسترده‌ای در زمینه صفویه‌شناسی پرداخته و اکثر مسائل مربوط به این حکومت را مورد بررسی قرار داده‌اند، ولی در مورد طوایف قزلباش که نقش اساسی و بسیار مهمی در شکل گیری و تثبیت این سلسله داشتند کار شایسته‌ای انجام نشده است.

مهمترین اثر قابل توجه در مورد قزلباش‌ها کتاب نقش ترکان آناتولی در توسعه و تشکیل دولت صفویه نوشته مورخ فقید فاروق سومر می‌باشد. وی در این کتاب به بررسی کلی طوایف قزلباش و از جمله افشارها پرداخته است. هر چند این کتاب بهترین اثر در زمینه مورد بحث محسوب می‌شود ولی به هیچ وجه ما را از تحقیق مفصل در مورد نقش و اهمیت طایفه افشار بی‌نیاز نمی‌کند بلکه می‌توان گفت فقط تا حدی مسیر مطالعه در این زمینه را هموار می‌سازد. البته در مورد افشارها تحقیقات گسترده‌ای صورت گرفته که مربوط به بعد از تاجگذاری نادر می‌باشد.

مهمترین مشکلی که در تحقیق رساله با آن مواجه شدم، کمبود اطلاعات مربوط بدین طایفه در منابع تاریخنگاری عهد صفوی بود. در این منابع، به شخصیت‌های افشاری نسبت به دیگر طوایف کمتر اشاره شده است. در حالی که بعضی از شخصیت‌های افشار به مقام‌های بالایی می‌رسیدند و جزو ارکان دولت صفوی تلقی می‌شدند. این پژوهش در شش فصل به شرح زیر تهیه و تدوین شده است.

فصل اول کلیات طرح تحقیق شامل مقدمه، طرح رساله و بررسی پاره‌ای از منابع مورد استفاده در پژوهش می‌باشد. فصل دوم تحت عنوان قزلباش و مفهوم آن اصل و نسب، تقسیم بندی طایفه افشار، بررسی شیوخ صفویه و مهمتر از همه فعالیت‌های سیاسی و نظامی طایفه افشار در دوره شاه اسماعیل اول می‌پردازد.

فصل سوم فعالیت‌های سیاسی و نظامی شخصیت‌های افشار در دوره شاه تهماسب اول تا پایان دوره سلطان محمد خدابنده را در برمی‌گیرد، از شخصیت‌های مهم افشار در این دوران سوند وک بیگ قورچی باشی و قلی بیگ قورچی باشی افشار بودند.

فصل چهارم به نقش شخصیت‌های افشاری در تحولات سیاسی و نظامی دوره شاه عباس اول و جانشینان شاه عباس می‌پردازد اما منابع راجع به نقش شخصیت‌های افشاری در دوره جانشینان شاه عباس اشاره نمی‌کنند.

فصل پنجم به نقش نادر در تحولات بعد از سقوط اصفهان می‌پردازد. شامل اصل و نسب و ابتدای کار نادر، جنگ با افغان‌ها و شکست دادن افغان‌ها، جنگ با عثمانی‌ها، جنگ شاه تهماسب دوم با عثمانی‌ها و خلع او از سلطنت می‌باشد. فصل ششم به فعالیت‌های فرهنگی شخصیت‌های افشاری در دوره صفویه می‌پردازد.

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- تبیین مساله پژوهشی و اهمیت آن

افشارها از قبایل ترک بودند، که در ترکستان و حلب سکونت داشتند. اوشار (اوشر) مؤسس قبیله از فرزندان یولدوز خان پسر اغوزخان بود. ایل افشار دارای تیره های مختلفی است که در زمان سلجوقیان به ایران آمده اند. قبیله افشار از قبایل قزلباش بودند که در تشکیل و گسترش دولت صفوی نقش داشته اند. در زمان شاه تهماسب صفوی اکثریت ایل افشار در حوالی کهگیلویه و کرمان سکونت داشتند؛ و یعقوب بیگ افشار و سوندوک بیگ قورچی باشی از مهمترین امرای افشار در زمان تهماسب اول بودند. در زمان شاه اسماعیل دوم و محمد خدابنده محل زندگی آنها در جنوب ایران بوده است. بیگتاش خان از امرای مهم زمان شاه عباس اول بود؛ که حکومت کرمان را در اختیار داشت. هنگامی که شاه عباس به تخت سلطنت نشست امرای مهم افشار عبارت بودند از: ولی خان والی کرمان، یوسف خان حاکم ابرقو و شاهقلی خان حاکم کهگیلویه. طایفه افشار نسبت به دربار صفویه وفادار بودند و در سرکوب شورشهایی که صورت می گرفت نقش داشتند از جمله: سرکوب شورش قلندر که در کهگیلویه به وقوع پیوست. تأثیر طایفه افشار در تحولات دوره صفویه تا آنجا پیش رفت که سرانجام بعد از مدتی که نادر به اسم تهماسب و فرزند خردسالش عباس سوم صفوی فرمانروایی کرد؛ در سال ۱۱۴۸ ه.ق توانست با کنار زدن صفویان سلسله افشار را تأسیس کند. در این رساله سعی بر آن است که نقش شخصیت های افشار در

تحولات سیاسی- نظامی دوره صفویه؛ همچنین نقش نادرشاه افشار در تحولات بعد از سقوط صفویه بررسی شود؛ اهمیت این مسأله به خاطر این است که نقش یکی از طوایف هفت گانه قزلباش که در روی کار آمدن دولت صفویه و تحولات این دوره نقش داشته‌اند روشن شود.

۱-۲- اهداف پژوهش

- بررسی نقش افشارها در تحولات سیاسی و نظامی ایران در دوره صفوی.
- بررسی نقش افشارها در تحولات فرهنگی دوره صفویه.
- بررسی نقش نادر قلی افشار در تحولات بعد از سقوط اصفهان.

۱-۳- فرضیات و پرسش ها

پرسش ها

- افشارها در تحولات سیاسی و نظامی دوره صفویه چه نقشی داشته اند؟
- افشارها در تحولات فرهنگی چه نقشی داشته اند؟
- نادر قلی افشار در تحولات بعد از سقوط اصفهان چه نقشی داشته است؟

فرضیات

- افشارها در تحولات سیاسی و نظامی دوره صفویه نقش بارزی داشته اند.
- به نظر می رسد افشارها در تحولات فرهنگی نقش جزئی داشتند.
- نادر قلی در تحولات بعد از سقوط اصفهان تا تشکیل دولت افشار نقش مهمی داشته است.

۱-۴- پیشینه تحقیق

در رابطه به نقش طایفه افشار در تحولات دوره صفویه تحقیق و پژوهشی جداگانه صورت نگرفته است. پیرامون این موضوع تنها در منابع اصلی دوره صفویه به صورت پراکنده مطالبی آورده شده است، این در حالی است که افشارها در تحولات سیاسی، نظامی، فرهنگی دوره صفویه نقش داشته اند. از جمله منابعی که به این موضوع پرداخته اند می توان به موارد زیر اشاره کرد:

کتاب «انقراض سلسله صفویه و ایام استیلای افغانه در ایران» نوشته لارنس لاکهارت، این کتاب اطلاعات مفصلی از اواخر عهد صفوی، و دلایل انحطاط سلسله صفویه، تسلط افغانها بر ایران و بالاخص دوره‌ای که نادر به اسم تهماسب صفوی ایران را اداره می‌کرد به دست می‌دهد.

کتاب «نقش ترکان آناتولی در تشکیل و توسعه دولت صفوی»، که مهمترین اثر در مورد قزلباش‌ها است و به بررسی تمام طوایف قزلباش از جمله افشارها می‌پردازد این کتاب به شخصیت‌های مهم افشار در زمان پادشاهی صفوی اشاره کرده است. و ایل افشار را به شاخه‌هایی مجزا تقسیم بندی کرده است. مهمترین نقص این کتاب این است که موضوع را تنها در تشکیل دولت صفوی بررسی کرده و از نقش افشارها در نیمه دوم دوران حکومت صفویه هیچ مطلبی بیان نمی‌کند.

کتاب نادرنامه نوشته محمد حسین قدوسی می‌باشد. این کتاب در مورد تاریخ دوران نادرشاه می‌باشد بنا به گفته نویسنده کتاب با توجه به این که مورخین و کسانی که در مورد نادر تحقیق کرده اند نظریات مختلفی در مورد نادرشاه دارند بر آن شد که نظریات آنان را مورد بررسی قرار دهد در این کتاب راجع به کارها و فعالیت‌های نادر مطالبی وجود دارد که در بخش نقش نادر در فعالیت‌های سیاسی و نظامی تا تاجگذاری او مورد استفاده قرار گرفته شده است. از آنجا که توجه نویسنده به تاریخ پادشاهی نادر بوده به طور خلاصه به نقش نادر در حوادث بعد از سقوط اصفهان اشاره کرده است.

۱-۵- روش تحقیق و مراحل آن

این تحقیق به روش توصیفی و تحلیلی و بر اساس منابع کتابخانه‌ای می‌باشد.

۱-۶- منابع اصلی

۱-۶-۱- تاریخ عالم آرای عباسی

تالیف اسکندر بیگ ترکمان می‌باشد. مولف ابتدا جزو نگهبانان شاهی شد و در سال ۱۰۰۱ هـ. ق به عنوان منشی در دربار شاه عباس اول به خدمت اشتغال ورزید و طرف اعتماد شاه قرار گرفت. اسکندر بیگ اسناد و مدارک بایگانی دولتی را در اختیار داشت و از طرفی هم در بعضی از رویدادهای آن زمان شرکت داشته و شاهد و ناظر آنها بوده است. در سال ۱۰۳۹ هـ. ق تاریخ عالم آرای عباسی را در سه جلد به نگارش در آورد که مشتمل بر یک مقدمه و دو صحیفه و یک خاتمه می‌باشد مقدمه شرح حوادث تاریخ ایران در دوران نخستین سلاطین صفویه را تا

سال ۹۷۹ هـ. ق در بر می‌گیرد در صحیفه نخست حوادث تاریخ ایران از سال ۹۹۶ تا ۹۹۷ هـ. ق که از تولد شاه عباس اول تا جلوس وی بر تخت سلطنت را شامل می‌شود شرح داده شده است. صحیفه دوم به شرح حوادث دوران سلطنت شاه عباس تا مرگ وی در سال ۱۰۳۸ هـ. ق می‌پردازد. به استثنای مقدمه که مطالب آن از اسناد و مدارک نویسندگان گذشته اقتباس شده است تاریخ عالم آرای عباسی حاوی اطلاعات بسیار مفید و سودمندی به خصوص از مرگ شاه تهماسب تا مرگ شاه عباس می‌باشد به تعبیر دقیق تر بهترین منبع در این مقطع زمانی در تاریخ ایران محسوب می‌شود. در این کتاب اطلاعات مفصلی در مورد نقش افشارها در تحولات سیاسی و نظامی وجود دارد. در این کتاب به نقش افشارها در سرکوب قلندر اشاره شده است. نقص این کتاب این است که مطالب راجع به افشارها را به صورت پراکنده آورده است.

۱-۶-۲- خلد برین

این کتاب تالیف محمد یوسف واله قزوینی است که شامل هشت روضه می‌باشد. روضه هشتم آن به تاریخ صفویه اختصاص دارد. این روضه به هفت حدیقه تقسیم گردیده که حدیقه ششم و هفتم آن به عنوان ایران در زمان شاه صفی و شاه عباس دوم به کوشش محمدرضا نصیری به چاپ رسید. حدیقه های قبلی آن با عنوان خلد و برین ایران در روزگار صفویان به چاپ رسیده است. تالیف این کتاب در سال ۱۰۷۸ هـ. ق بوده است. این کتاب در مورد نقش افشارها در دوره شاه تهماسب و سلطان محمد خدابنده حضور امرای افشاری در لشکر کشیهای مهم علیه مخالفان حکومت صفویه اشاره کرده است. همچنین راجع به نقش افشارها دارای مطالبی است.

۱-۶-۳- خلاصه التواریخ

مؤلف کتاب قاضی میر احمد بن شرف الدین الحسین الحسینی قمی می‌باشد. گویا این کتاب یک تاریخ عمومی بوده که در پنج جلد تدوین شده ولی در حال حاضر جلد آخر آن در دست می‌باشد. که در دو جلد منتشر شده و مشتمل است بر شرح حوادث سلسله صفویه از آغاز تا دومین سال سلطنت شاه عباس، یعنی در سال ۹۹۸ هـ. ق است. نویسنده بسیاری از حوادث را که در این دوره اتفاق می‌افتد به طور مفصل بیان می‌کند و در مواردی که تاریخ عالم آرای عباسی به طور اختصار به آن پرداخته می‌توان از این منبع استفاده نمود. در این کتاب به نقش شخصیت های افشار در دوره شاه تهماسب و سلطان محمد خدابنده دارای مطالب مختصری است.

۱-۶-۴- نقاوة الاثاری ذکرالاحیاء

این کتاب تالیف محمود بن هدایت الله افوشته ای نطنزی می باشد که اطلاعات دقیقی از شرح و حال وی در دست نیست. کتاب نقاوة الاثار فی ذکر الاخیار در تاریخ صفویه در دو مجلد نوشته شده است جلد اول آن به شرح حوادث اواخر شاه تهماسب تا آغاز پادشاهی شاه عباس اول می پردازد. جلد دوم نیز حوادث یازده سال اول پادشاهی شاه عباس اول تا سال ۱۰۰۷هـ. ق را در بر می گیرد. مطالب این کتاب در بعضی موارد که در این رساله ذکر شده با سایر منابع متفاوت می باشد، یعنی مزیتی که دارد این است که مطالب آن از روی منابع دیگر یادداشت برداری نشده است. از طرف دیگر دید نویسنده و قضاوت هایی که در مورد بعضی شخصیت ها دارد با سایر نویسندگان تفاوت دارد. این کتاب راجع به نقش افشارها در تحولات دوره صفویه حاوی مطالبی است.

۱-۶-۵- تکمله الاخبار

تاریخی است بسیار مختصر در مورد سلسله صفویه که توسط شخصی به نام عبدی بیگ شیرازی تالیف شده است. هر چند کتاب به صورت مختصر می باشد و مانند بعضی منابع چندان شرح و توصیفی از حوادث ارائه نمی دهد ولی با این حال اثر بسیار با ارزشی در مورد سلسله صفویه محسوب می شود هر جا از امیری یا شخصی نام می برد معمولاً نام و نسب وی را به طور کامل ذکر می کند. این کتاب حاوی مطالبی در مورد فعالیت های افشارها در دوره سلطان محمد خدابنده می باشد.

۱-۶-۶- احسن التواریخ

اثر حسن بیگ روملو می باشد. نویسنده از نوادگان دیو سلطان روملو اولین امیر الامرای شاه تهماسب می باشد حسن بیگ مدتی از عمرش را در خدمت شاه تهماسب به سر برده و در بسیاری از جنگها همراه او بوده است بنابراین شرح حوادثی را که ذکر می کند جزء معتبر ترین مطالب محسوب می شود پس از مرگ شاه تهماسب به خدمت شاه محمد خدابنده پیوست. کتاب احسن التواریخ در دوازده مجلد تنظیم شده بود که تنها دو مجلد یازدهم و دوازدهم آن در دست می باشد. گویا مولف کار خود را از زمان شاه اسماعیل شروع نمود ولی کتاب را به نام شاه اسماعیل دوم تالیف کرده است. جلد دوازدهم کتاب حوادث دوره صفویه را از آغاز تا سال ۹۸۵هـ. ق در بر می گیرد. این کتاب مطالبی را در مورد نقش افشارها در تحولات سیاسی نظامی دوره شاه تهماسب اول صفوی آورده است.

۱-۶-۷- جهانگشای خاقان